

DIDAKTIK O'YIN QOIDALARI

Ahmadjonova Ma'muraxon Ne'matovna,

Farg'ona shahar kasb-hunar maktabi biologiya fani o'qituvchisi,

Abdurahmonova Rohilaxon Solijonovna

Farg'ona shahar kasb-hunar maktabi kimyo fani o'qituvchisi,

Rahmonova Ziyodaxon Shakirovna

Farg'ona shahar kasb-hunar maktabi rus tili fani o'qituvchisi,

Saliyeva Maxmudaxon Adxamovna

Farg'ona shahar kasb-hunar maktabi ingliz tili fani o'qituvchisi,

Yunusova Maloxatxon Ergashevna

Farg'ona shahar kasb-hunar maktabi rus tili fani o'qituvchisi

Annontatsiya: Ushbu maqolada didaktik o'yin, uning maqsadi, vazifalari va natijasi haqida tushunchalar berilgan. Dars mashg'ulotlarining sifatini oshirishda didaktik o'yinlarning ham o'rni alohidadir. Ta'limning samaradorligini oshirish jamiyatimizning kelajagini mustahkamlashdir.

Kalit so'zlar: Didaktik o'yin, ta'lim, pedagogika, interfaol

Pedagogik texnologiyalarda didaktik o'yinlar texnologiyalari bolalar faoliyatini faollashtirish va jadallashtirishga asoslangan. Ular bolalar shaxsidagi ijodiy imkoniyatlarni ro'yobga chiqarish va rivojlantirishning amaliy yechimlarini aniqlash va amalga oshirishda katta ahamiyatga ega.

Didaktik o'yin - ta'lim beruvchi usul bo'lib, bu usul muayyan ta'limiy maqsadlarga erishishga, ya'ni o'tilgan o'quv materiallarini aniqlashga, mustahkamlashga va uni chuqurlashtirishga qaratilgan bo'ladi. Har bir didaktik o'yinni o'tkazishda muayyan bir vazifa maqsad qilib olinadi. Masalan, doiraviy misollar o'yinida ikkinchi o'nlik ichida hisoblash malakalarini mustahkamlashdan iborat bo'lgan didaktik topshiriq qo'yiladi. Didaktik topshiriq darsga qo'yiladigan umumiy maqsadining bir qismini tashkil qiladi. Har bir didaktik o'yinning ham, har qanday o'yindagi singari qoidalari bo'ladi. O'sha qoidalarga amal qilinmasa o'yinning o'yin sifatidagi ahamiyati, binobarin o'yinning ta'limiy, tarbiyaviy va psixologik ahamiyati yo'qoladi. O'yin qoidalari o'yin topshirig'iga kiritiladi.

O'yin topshirig'i – o'qituvchining bolalarga o'yinning qanday o'ynalishini, kim g'olibligini aniqlashdan iborat. Har bir didaktik o'yin o'z navbatida quyidagi komponentlardan tuziladi: o'yin maqsadi, qoidalari, jihozi, mazmuni, natijasi.

1. O'yin qoidalari. O'yinni olib borish va unga qatnashish tarkibini aniqlab

beradi. Qoidalar o‘yin maqsadiga mos holda o‘quvchilar faoliyatini tartibga solish uchun kerak bo‘ladi.

2. O‘yin mazmuni o‘quvchilarning bajarishi kerak bo‘lgan harakatlar bilan aniqlanadi, adabiyot darsida bu harakatlar ko‘proq misol va tajriba masalalar yechishdan iborat bo‘ladi. O‘yin jihozi o‘yinni o‘tkazish uchun kerak bo‘lgan predmet, modellar real va shartli predmetlar, kartochka va ko‘rgazmalardan iborat.

O‘yin natijasi. Qo‘yilgan vazifaning bajarilishi bilan aniqlanadi. Natija o‘quvchilarni qoniqtirishi kerak. O‘quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish va samaradorligini oshirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalar o‘quvchilarda ijtimoiy normalarga xos ongli intizomning vujudga kelishi, motivatsiyaning yuqori darajada bo‘lishi, bilim, ko‘nikma va malakalarni ongli o‘zlashtirishga bo‘lgan ehtiyojning ortib borishi, ko‘zlangan natijaning kafolatlanganligi va samaradorlikning yuqori bo‘lishi bilan xarakterlanadi.

Ushbu texnologiyalar jumlasiga didaktik-o‘yin, muammoli ta‘lim, modulli ta‘lim, hamkorlikda o‘qitish, kommunikativ ta‘lim, o‘quv materiallarining (jadval va belgili) modellari texnologiyalari kiradi.

Demak, adabiy ta‘lim tizimida yangi pedagogik texnologiyani qo‘llash ma‘lum qolip asosida fikrlashni emas, balki umumiy yechimga xilma-xilli ijodiy izlanishlar orqali kelishini ta‘qozo etadi. Asosiy maqsadga erishish faqat tushuntirish va aniqlash jarayoni bilan chegaralanmaydi. Masalan, Adabiyot darslari jarayonida o‘quvchilarning ma‘lum bir vaqt ichida o‘qituvchi tomonidan berilgan bilimlarni o‘zlashtirishi o‘sha bilimlarni takrorlay olishi va amaliyotda qo‘llashi bilan belgilanadi. Buning uchun o‘qituvchi dars jarayonida qabul qilingan standart matnlarga ijodiy yondashishi va ta‘lim mazmuni va maqsadiga mos usul hamda vositalardan unumli foydalanishi lozim bo‘ladi.

Didaktik o‘yinlardan dars jarayonida foydalanish quyidagilarni amalga oshirish imkonini beradi:

- birinchidan, o‘yin faoliyati orqali shaxsning o‘qishga, mehnatga bo‘lgan qiziqishi ortadi;
- ikkinchidan, o‘yin davomida shaxsning muloqotga kirishishi ya‘ni, kommunikativ – muloqot madaniyatini egallashi uchun yordam beriladi;
- uchinchidan, shaxsning o‘z iqtidori, qiziqishi, bilimi va o‘zligini namoyon etishiga imkoniyat beriladi;
- to‘rtinchidan, hayotda va o‘yin jarayonida yuz beradigan turli qiyinchiliklarni yengish va mo‘ljalni to‘g‘ri olish ko‘nikmalarining tarkib topishiga yordam beradi;

- rivojlantirish ko'zda tutiladi.

Ta'lim tizimida didaktik o'yinlar o'rni juda katta. Chunki pedagog uchun professional mahorat bu uning faol faoliyatini osonlashtiradigan didaktik o'yinlarni yaratish va o'quvchilarni fanga qiziqtirish, bilim darajasini oshirishi bilan ham ahamiyatlidir. Kichik tadqiqotlarimizdan shuni aniqladikki, dars mashg'ulotlarida didaktik o'yinlardan foydalanish orqali ta'lim jarayonini ikki baravar unumli tashkil qilish va o'quvchilarning qiziqishlarini oshirish mumkin. Jahon tajribalaridan ham anglashiladiki, o'rinli foydalanilgan didaktik o'yinlar orqali o'quvchi berilayotgan materiallarni chuqirroq va mukammalroq o'zlashtirish imkoniyatiga, ta'lim olishga bo'lgan ishtiyoqining yanada ortishiga, olingan bilimlarning xotirasida uzoq muddat saqlanishi va amaliyotda qo'llashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

I. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari

1. Mirziyoyev Sh. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. T.: 2017-yil.
2. Mirziyoyev Sh. “Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to'g'risida”gi Qarori. T.:2017-yil.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008. – 171b.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi. – T.: O'zbekiston, 2009. –41

II. Normativ huquqiy hujjatlar

1. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni// “Barkamol avlod–O'zbekiston taraqqiyotining poydevori” kitobida.–T.:Sharq, 1997. – B.20-29.
2. O'zbekiston Respublikasining “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”// “Barkamol avlod–O'zbekiston taraqqiyotining poydevori” kitobida.– T.:Sharq,1997. –B.31

III. Maxsus adabiyotlar:

5. Azizxo'jayeva N.N. O'qituvchi tayyorlashning pedagogik texnologiyasi. – T.: TDPU, 2000. – 52b.
6. Golish L.V., Fayzullayeva D.M. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish. – T.: TDIU, 2010. – 149b.
7. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari (Xalq ta'limi xodimlari uchun qo'll.). – T.: O'qituvchi, 2004. – 101b.
8. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiya: nazariyava amaliyot. – T.: Fan, 2005. – 205b.